

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMÉGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT POLITIKAI LAPJA

A SZÉKELYUDVARHELYI „SZÉKELY TÁRSASÁG” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

Magjelen hetenkint kétszer: osütörtökön és vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi előljárók, papok és gazdasági egyesületi tagok egész évre 8 K, t. titók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Egy példány ára 10 fillér. Helyközi telefon 15. sz.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGHPAL
LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hona a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szóig minden szó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyit-tér so a k. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári osek- és kléring 10,489. szám

Kátyuban.

Irta: Pallos Árpád dr.

Megfeneklettünk! Szebben, jobban s nagyobb méretekben még egy Oceánt járó hajó sem kerülhet zátonyra, mint aminő módon politikai életünk tengerén hanykolódó válságunk saj-kája megfeneklett. Se ide, se oda. Se innen, se túlról semmi kilátás nincs arra, hogy bárminő megoldást is hozzon a közel jövő. A politikai augurok jóslásainak immár senki sem ül fel, tisztában vagyunk azzal, hogy semmi sem fog rövidesen tisztázódni, legkevésbé azonban a nemzet vitális érdekeiért lándzsát törő politikai párt kivánságai szerint.

A függetlenségi párt eszméinek integritásával nem léphet a kormányrudhoz. Jól tudja ezt minden gondolkozó politikus. De viszont azzal is tisztában vannak fent is meg lent is, hogy a függetlenségi párt nélkül kormány egyáltalában nem alakítható. Így tehát a helyzet most úgy alakult ki, hogy a függetlenségi párt kormányt kötött marsrutával nem vállal, viszont kormány nélküle nem alakulhat s így a bizonytalanság sáros dágványában vesztegel politikai életünk szekere.

A függetlenségi párt, mióta a koalícióban helyet foglal, annyit és oly sokszor engedett régi, ragyogó liberális programjából, hogy az, aki még engedményeket kíván e párttól, egyenesen romlására tör, mert a legkisebb további engedményel eljátszaná azt a szimpátiát is, mit dacára a koalícióban való részvételével még megőrizni képes volt.

A csupa tüzláng függetlenségi párt, valljuk csak be őszintén: lejárta magát. Lejárta magát pedig, tisztán 67-es fegyvertársai érdekében. Neki nem volt szüksége koalícióra. A választásokból oly fölényes győzelemmel került ki, hogy minden józanul gondolkodó bizvást azt hitte, hogy most végre érkezett az a várva-várt idő, midőn a függetlenségi párt teljes programjának változatlan-ságával kerül a kormányra s megvalósítja mindazt, mit eddigi küzdelmeiben nemcsak megígért, de melynek szükségességétől át is volt hatva. Azonban a következmények rácsafoltak azokra, akik e programpontok megvalósulását remélték, mert a függetlenségi párt programjának egy pontja s jutott a tökéletes megvalósulás stádiumába, mindenkor a paktum

betartását hanytorgatták fel, valahányszor a hatalmas párt a legcsekélyebb követeléssel is lépett fel.

Bizonyos, hogy ennek a lehetetlen helyzetnek véget kellett vetni. S jobb, hogy most állott be a válság, semmint hogy a függetlenségi párt, a koalíció kedvéért teljesen lejá-rassa magát. Alakuljon bármiként a jövő, az az egy azonban bizonyos, hogy kevesebb koncessiót semmiféle pártnak sem nyújtottak, mint a meny-nyit az óriás többségű függetlenségi pártnak. S ha új választások következnenek, bizonyos, hogy a függetlenségi párt óriási abszolút többséggel kerülne a parlamentbe. S ha százszor tűznek új választást ki, a nemzet kitart azok mellett, kik nem hajlandók hazájuk érdekeit még oly fényes rekompensációk kedvéért sem elárulni.

Kátyuban vagyunk. A stagnáció pedig nincs hasznára semminek sem. Mégis egyetlen szóval sem biztatunk senkit, hogy újabb áldozatokkal a válságot megszüntessék. Eleget enged-tünk már a béke érdekében, nincs több engedni valónk. Ám posványosodjanak el a politikai viszonyok, ám próbáljanak kiéheztetni azok, kiknek érdekében áll, hogy Magyarország soha önálló, független ne lehessen, ez egyszer engedni nem fogunk. S vagy a függetlenségi párt jut uralomra, minden elvi álláspont felfüggesztése nélkül, vagy semmiféle kormány uralkodni itt nem fog!

— **Városok kongresszusa.** A magyar városok képviselői tegnap délelőtt kongresszusra gyűltek össze a székesfővárvs közgyűlési termében, mely zsufolásig megtelt országgyűlési képviselőkkel s a városok küldötteivel. Ott voltak többek közt: Szerényi József államtitkár, a belügyminiszter képviselőjében Harth Sándor osztálytanácsos, a pénzügy-miniszter képviselőjében Pap Mihály és Kósa Ferenc miniszteri tanácsosok, Fülepp Kálmán főpolgármester, Hoitsy Pál, számos fővárosi bizottsági tag és tanácsos. A kongresszus tagjait Bárczy István dr polgármester, a kongresszus elnöke üdvözölte. Harrer Ferenc dr főtitkár előadja a módosításokat, a melyek szerint a kongresszus minden három évben üljön össze rendes egyetemes ülésre, a melyeknek fő feladata a fontos városi kérdésekben való állásfoglalás volna. A módosításokat egyhangulag elfogadták. Alelnökké Brolly Tivadár dr-t (Pozsony), Szentpály István dr-t (Miskolcz) és Vaszi-lievits János dr-t (Budapest). Főtitkár: Harrer Ferenc dr-t. Titkár: Sándor Istvánt (Kecskemét) és Várlidy Lajost választották. Városunkat a kongresszuson Várentsik Ferenc dr vármegyei tisztifőgyész, képviselőtestületi tag és Gotthárd János polgármester képviselik.

Társadalmi életünkből...

A napokban nyitották meg a helyi Oltáregyesület kiállítását. Az ott lefolyt telemelő jelenet egy eredményes munka illő méltatása volt. Az udvarhelyi asszonyok előtt igazán meg kell hajtani a zászlót. Társadalmi életben hivatásukba vágó téren munkálkodnak s az eredmény az ember szívére, lelkéire örömmel tölti el. A vallásosság a nő egyik legszebb érénye, ezen érzelmeknek a családi életben ápolása, föntartása a nő nemes kötelessége. Az udvarhelyi asszonyok pedig ezt cselekszik is!

Székelyudvarhely kisváros, vízvezetése és még sok más, a minek lenni kellene nincs, de azért nem Mucsája Magyarországnak. Lakóinak kis számához viszonyítva aránytalanul nagy intelligenciája van. Az udvarhelyi közéleti férfiak között számos tudós tanár, kiváló jogász és más szakember foglal helyet. A forum, mint a megye és a város története is bizonyítja erős küzdelmek színtere volt mindig. Adott az országnak e kis vármegye neves embereket, egy kiváló közigazgatási jogászt, törvénykészítőt, országos hírű politikust, gazdasági embereket és Magyarországnak talán legnagyobb publicistája Bartha Miklós is innen került ki. És csodálatos: e nagy intelligencia férfi tagjai, e számos szakember, közéleti ügyek elintézésén kívül más szellemi munkálkodást nem igen folytat.

Pedig ilyen helyen hol csak a tanárok száma jóval túlhaladja a 30-at, a jogászok száma az 50-et, talán a tudomány, melynek igazságait hivatásuknál fogva ugyis alkalmazni kötelesek, az irodalom, melynek ismeretét a XX-ik század megkívánja, várja, hogy önmagáért is műveljék.

Több magyarországi városban találkoznak olyan társaságokkal, melyek igen gyakran a társadalmi élet mozgalmainak is irányítói, melyekben a városi társadalom hivatott tagjai a tudomány, irodalom művelése, pártolása céljából egyesülnek. E társaságok alakulási célzata a legtöbb esetben kapcsolatban van valamely helyi, de országos elismerésre szert tett kiváló egyén, író, tudós emlékének, munkáinak fentartására irányuló törekvéssel s így a társaságok a nemzet, a nemzeti irodalom történetének búvárai, fenntartói a maguk körében. Az így kifejtett önálló alkotások talán nem is bírnak nagy becsértéssel, de hiszen nem is ez adja meg az ily társaság jelentőségét. Ezeknek fontossága abban nyilvánul, hogy a mai lethargikus álomba merült társadalomban érdeklődést keltenek működésük köre: a tudomány és irodalom iránt. Hivatott emberek előadásai szinte magasabb niveanra emelik a társadalomban a tudományos és irodalmi szellemet, fejlesztik

az izlést. A társaság szervezete által érintkezésbe lép az ily irányú országos mozgalmakkal, az egész társadalommal, annak számos fontos tényezőjével, közelebb hozza azokat egymáshoz, a mi viszont a helyi társadalom látókörének kiszélesítésére vezet. Aztán a tudomány és irodalom önmagáért való művelése élvezetet, szórakozást is nyújthat.

Bizony az ilyenekben előbb vannak az udvarhelyi asszonyok. Példa az Oltáregyesület. Pedig jól esne a székelyudvarhelyi embernek is, ha télen egy-egy olyan felolvasásra is elmehet, hol magasabb tonusu előadást hall, sőt néha-néha ilyen alkalomkor egy kiváló, országos hírű tudóst, író-tisztelhetne a maga körében. Azután meg az is megnyugvással tölthetné el az embert, ha a közélet küzdelmeiben egymással szemközt álló férfiakat együtt látná az ilyen munkában.

Lehet, hogy az egész egy idea, lehet talán akad valaki, ki felkarolja az eszmét?...

Montanus.

A székelyföldi kirendeltségről.

Irta: Dr Gyarmathy Dezső.

A napokban több szó esett a székelyföldi kirendeltségről. Többen megtámadták a törvényhatósági közgyűlésen a megyei intézőt, Dörner Bélát, de viszont védelmébe vette e lapok hasábjain Ürmös József lelkész.

Hallani vélem Dörnernek a felsőhajtását „Isten ments meg a barátaitól, az ellenségeimmel majd csak elbirok magam is valahogy“.

Legyünk igazságosak!

A dőre nagyhatalmi politika az ország erejét annyira igénybe veszi, hogy hasznos befektetésekre, anyagi erőnk fejlesztésére vajmi csekély jut. De sok gondolkozó fő nemcsak a Királyhágón innen, hanem túlról is átlátta, hogy a pusztuló székelység megmentése: Erdély megmentése és hogy a rendelkezésre álló csekély eszközzel is e népnek segítségére kell sietni. Különösen dűlőre juttatta a székely kérdést a tuszádi kongresszus, mely a székely actionnak szülő anyja volt.

A magyar társadalom intelligenciája és a sajtó heves támadásának és mozgalmának kellett megelőznie a kormány támogatását, míg végre megszületett a székelyföldi kirendeltség. Csekély anyagot vett maga mellé, de határozott irányt. Számot kellett vetnie egyfelől a régóta magára hagyott s elhagyatottságban önbizalmat vesztett nép közömböségével, mely nép gazdasági tekintetben talán az egész országban legelmaradottabb volt, kaszáloi elhanyagoltak; szántói, bár csekély, legnagyobb részben ugarul fekszenek; legelői óriási arányokban gondozatlanok és bár jövőben Sváj-

czot tul kell hogy szárnyalja, most kietlen és aránylag csekély, értéktelen állat legeli. Másfelől számot kellett vetni, hogy csekély anyagi erejével miként segítse e munkaszerető, de büszke népet, hogy azt actiójától el ne idegenítse, helyesebb irányba terelje, jövedelmezővé tegye a gazdálkodást, intézményeket létesítsen, melyekkel a székely nép maga fogja sorsát jobbra fordítani.

Aki figyelemmel kísérte a székelyföldi kirendeltség 14 éves működését, tisztelettel kell hogy adózzék, mert célját soha el nem tévesztette. A gazdakörök felállításával összehozta a székely gazdákat, hol nemcsak tudvágyát, de öntudatát is felébresztette. Bámulatossá igyekezett győzte meg a székelységet, hogy gazdaságában az állattenyésztés, különösen a szarvasmarha tenyésztésnek kell az első helyet elfoglalnia. Örömmel láttuk, hogy a töke-szegény gazdákat miként juttatja a legfejlettebb állatállományhoz; miként tanítja meg a szövetkezetek felállításával az önsegélyre és vezeti a gazdagodás útjára. Jóleső érzéssel reméljük, hogy az addig oly csekély értéket képviselt tej a szövetkezetek útján millió koronánál többet ad a székelységnek.

Dorner Béla ennek az intézménynek egyik tisztviselője, buzgó harcosa, ki tudtommal kötelességének híven megfelel, de azért sem gáncs, sem magasztalás nem illeti. Valószínűleg, mint öntudatos tisztviselőt a támadások hidegen is hagyták; de alig hiszem, hogy bántólag ne érintette volna az a dicséret, mely Ürmössy részéről érte, ki elég megdöbbentően a székelyt két részre akarja osztani, t. i. nadrágosra és harisnyásra. Dornert pedig olyannak akarja feltüntetni, ki csak a harisnyának áldoz és ép ezért volt a nadrág részéről megtámadva.

Itt álljunk meg egy keveset! Először is ki kell jelentenem, hogy ösmerek igen sok harisnyában járó nemes gondolkozású és cselekedetű embert, viszont nadrágban járó aljas gondolkozású, tehát a ruha az embert nem teszi. De hisz maga a székelyföldi kirendeltség sem tekint erre, mert tudjuk, hogy nem a ruha, hanem a birtok-terjedelem jogosítja fel a székelyt a segély nyelésre.

Makkai Zsiga volt képviselő harisnyában jelent meg a képviselőházban, de nem tudok róla, hogy a székelység érdekében felszólt volna, holott igen sokan vagyunk, kik a szokásnak megfelelőleg nadrágban járunk, de a székely érdekeknek megalkuvás nélküli harcosai vagyunk. De nem láttam harisnyában sem a földművelésügyi minisztert, sem a kirendeltség egyik tisztviselőjét is, sőt Dornert sem, mégis fáradság a székely gazdák érdekeinek előmozdításán. Nem emlékszem, hogy a tisztelendő ur harisnyában járna és mégis rossz célzattal szembe állítja a harisnyást a nadrággal, holott mindnyájan egy anyaföldnek vagyunk egyforma gyermekei.

A székely actió megteremtője a közép-birtokos osztály volt, mert az a falu tornyán túl lát. Szegények vagyunk valamennyien, de valamint a szegénység a kunyhóval kezdődik és terjed a legnagyobb palotáig, hasonlóképpen a gazdagodás, a jólét is. Törekszünk a köznépet jólétbe terelni, hátha reánk is elragad.

Azért édes tisztelendő ur ha olyan buzgó harcosa a székely actiónak, ne állítsa szembe a székelyt a székelyvel, mert a székely actió egyik legfőbb feladata ép a társadalmi békét fejleszteni, de a papnak is a szeretet terjesztése a kötelessége és nem a gyűlöleté.

Az érettségi.

A múlt idők sötét szellemei lassan, lassan elköltöznek árnyékvilágukba s nem rémitik többé az embereket. Akik a sirba szálltak, azok megpihennek s nem háborgatják ártatlan felebarátaikat. A politikai világban még előfordul, hogy egy-egy halottnak vélt politikus ismét feltámad s próbál életet lehelni elvágyadt tagjaiba, de még itt is ritkán sikerül ez a kísérlet, még kevésbé társadalmi életünkben.

Csak egyetlen sárga rém jár-kel közöttünk, csak egy képviselője az elmúlt időknek kísért még az élők között s úgy látszik még sokáig is fog kísértetni; mindnyájunk, kik valaha iskolát látogattunk, a diákok, a szülők, no de még a tanárok ijesztő koboldja: az érettségi.

Évről-évre eltolakodik ez a téma s elő is fog tolnakodni, míg ez a hazajáró lélek nyugalmát nem találja, míg csak el nem költözik többi, elporlad, rég elfelejtett társak közé, a nagy semmibe, a Nirvánába, vagy akár a pokolba is felölünk.

Az érettségi vizsgálatok szerte az országban megkezdődtek. A diákok már összedugják fejüket s az első komoly lépés embertársainak kijátszására, becsapására megtévesztett, mert mindegyike csak azon töri fejét, miképpen lehetne az írásbeli vizsgálatok megkönnyítését célzó segédeszközöket a vizsgálati termekbe csempészni s miképpen lehet majd a legéberebb tanár figyelmét is kijátszani. Az ifju tehát, kinek kiadják érettségéről a bizonyítványt, hogy ezt elérhesse, már első aktusában e vizsgálatnak csalni, szinlelni kényszerül, mert hiszen nem kis dolog nyolc esztendő munkásságának gyümölcsét egyszeribe elveszteni s megbukni azon a vizsgán, mely egyedül képesíti a diplomás pályák mindegyikének elérhetésére.

S a tanárok, kik nyolc esztendőn keresztül kiismerték egész benső világát a tanuló ifjuságnak, kénytelenek az inquisitorok gyűlölt szerepét játszani, mert a közoktatási törvény ezt így írja elő. S látni kénytelen legkedveltebb diákjainak is halálverejtéket izzadó, kétségbeesett fiziognomiáját s ha beleszakad is a szíve, nem segíthet rajta, mert ez visszaélés a törvénnyel, a kiszabott rendeletekkel szemben.

S a nyolc esztendőn keresztül emminens diák, a tulizgatottság, a szokatlanság következtében elveszti a fejét s aki mindenkor mindent tudott, a szigorú kormánybiztos előtt még azt is elfelejti, mit náskor még álmában is elmondott. S ezt nevezik érettségi vizsgálatnak. S akkor csodálkoznak, ha az ifjuság minden eszközt megragad, hogy e kellemetlen, e szükségtelen, e felesleges terhén középiskolai vizsgarendünknek úgy, a hogy tud, könnyíteni igyekszik.

S egymásután olvashatjuk majd az ebben, vagy abban a középiskolában a kormánybiztosnak felfüggesztő intézkedését, mert reájött, hogy az ifjak írásbeli dolgozatai feltűnően hasonlítanak egymáshoz, sőt még azonos hibákat is talál bennök. Az érettségi vizsgát felfüggeszti s nagy csomó diák s ugyanannyi szülőnek hihetetlen kinokat, szenvedést okoz.

S mindez miért?! Hogy a diák nyolc esztendői tudásáról meggyőződjenek? Hogy lássák, miként tud ósdi formások szerinti saját lábán megállni? Vagy hogy talán a tanári kart ellenőrizze, mennyiben igazságos a diákok tudásának megítélésében?!

Am akkor küldjenek minden vizsgálatra, ha ugyan vizsgálatra szükség van még, mint a hogy éppen a mai tanítási rendszer szerint nincs is — kormánybiztos, vagy az év folyamán, miként a katonaságnál inspicijáljon a felettes hatóság és váratlanul, minden bejelentés nélkül kopogtasson az egyes osztályokba s akkor vizsgáztasson. Az az eredmény meg fog felelni a valóságnak. De akkor, mikor a diák-képződés az egész esztendei „druk“ következtében a lehető legfeszesebbre izgatódik, akkor, mikor a józan gondolkodást a legkevesebb tanuló tudja megőrizni, akkor annak a jelentős vizsgálatnak célja nem lehet, mert nem adja hü képét az igazságnak, a valóságnak meg nem felel.

Miként annak idején a nagyhirű Cato, mi sem mondhatunk egyebet: — Carthaginem esse delendam! — Az érettségi eltörölendő!

HIREK.

— **Bérmálás.** Majláth püspök 20 án (áldozócsütörtökön) d. e. istentisztelet közben a bérmálás szentségét osztotta ki a plébánia templomában. A püspök, a ki 20 án este megjelent az „Oltár-egyesület“ által rendezett műsoros estélyen is, 21-én, pénteken d. e. bérmaköruttra Gyergyóba utazott.

— **Kinevezés.** Szövényi László dr. pénzügyi segéd-titkár a pénzügyminiszter kataszteri előadóvá nevezte ki Hunyadvármegyébe. A mily örömmel gratulálunk a kiváló tehetségű és képzett fiatal ember megérdemelt szép előhaladásához, annyira sajnáljuk is távozását, mert ittléte alatt egyéniségével — legutóbb ugyanis, mint a kaszinó háznagya — széles körben őszinte rokonszenvet érdemelt ki.

— **Az asperni csataemlék ünnepe.** Az osztrák hadsereg által a Napoleon katonái fölött ült diadallal végződött asperni csata száz éves évfordulójának emlékét tegnap, szombaton a hadsereg mindenfelé megünnepelte. Délelőtt nálunk is katonai diszkivonulás és háláadó istentisztelet volt.

— **Az „Oltár-egyesület“ kiállítása.** Gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök, aki néhány napi itt tartózkodásra 18-án a délutáni vonattal városunkba érkezett f. hó 19-én d. u. 4 órakor nyitotta meg a székelyudvarhelyi „Oltár-egyesület“ által a vármegyeház dísztermében egyházi felszerelésekből, papi ruhákból rendezett kiállítást. A püspököt a teremben az egylet nőtagjainak élén özv. Gonda Jenőné — a ki a kiállítás létrehozásában is a legnagyobb buzgóságot fejtette ki — formás és ügyesen előadott beszéddel üdvözölte. A

püspök beszédében meglepődésének és örömeinek adott kifejezést a kiállítás gazdagsága felett, dicsérettel emlékezett meg annak létesítőiről, egyszersmint a vármegye alispánjának is köszönetét nyilvánította, hogy a dísztermet a kiállítás céljaira udvarias szíveséggel átengedte. Gróf Mikes János főesperes közvetlen szavakban ismertette a püspök előtt az egyesület nő tagjainak áldozatkészségét és lelkes fáradozását, különös dicsérettel emelte ki a Gondáné munkásságát. Utána Homolay Lajosné a nők nevében díszes virágcsokrot is nyújtott át Gondánának, amit ő hálás szívvel és meghatóttan köszönt meg. Ezután a püspök a kiállítást részletes figyelemmel tekintette meg. A kiállítás iránt, mely tegnap 22-én délig volt látható, a közönség állandóan érdeklődött.

— **Uj postaügynökség.** A kereskedelmi miniszter 19880—1909. sz. rendeletével megengedte, hogy Székelyszenttamás községben postaügynökség létesíthessék. A vonatkozó pályázati hirdetményt később fogják közzé tenni.

— **Nagy árvíz Homoródalmáson.** Homoródalmáson és környékén — mint értesülünk — f. hó 20-ikán áldozócsütörtökön óriási felhőszakadás volt. A hirtelen megáradt Homoród-patak a vidéket egészen elárasztotta. Homoródalmáson a házak közül többet elvitt. Egy ember a vízbe fulladt, egy asszony a kiállott félelem miatt megőrült. Az árvíz az állatokban és földekben is nagy kárt okozott. Magáról az esetről a következő sorokat vettük: Homoródalmáson a két hétig tartó rekkenő hőség után május 19-én, szerdán délután 2 és 3 óra között majdnem 2 óra hosszáig tartó óriási vihar s felhőszakadás tombolt. A villám több helyen lecsapott. A községet körülvevő hegyi patakok, de leginkább Homoród és Álmás pataka pár pillanat alatt annyira megnöttek, hogy a község felszegei része és Pórára utcája teljesen vízben állott. A megremült lakóknak csupán csak arra volt idejük, hogy életüket megmentésék. Sirva, kétségbeesve nézték, hogy a rohanó ár feltartóztatlanul, mint pusztítja lakóházukat, mint söpri el az udvarukon levő gazdasági épületeket a benne levő szerszámokkal és állatokkal együtt; mint teszi tönkre kertjeikben eddigi munkálkodásuk, iparkodásuk eredményét. A lakásokban a víz oly magasra emelkedett, hogy a lakók kénytelenek voltak a padlásra huzódni s mindaddig ott tartózkodni, míg lakásukból és udvarukról a víz által hagyott iszapot kitakaríthatják. A rémülettől, ijedségtől sokan betegek lettek; egy szegény asszonyt pedig menekülés közben a rohanó ár magával ragadott és halva fogták ki a vízből. A szegény nép kára óriási. 50—60 család teljesen ruha és élelem nélkül maradt.

— **Az országos közigazgatási konferencia iránt** — a mely folyó hó 30-án lesz Herkulesfürdőn — általános nagy érdeklődés nyilvánul meg mindenfelé. A vezetőség már a részletes programot is megállapította. Eszerint megvitatás elé kerülnek a közigazgatás legjelentékenyebb és legsürgetőbb kérdései, így a vármegyei pénztárak és számvéviségek visszaállítása, a községi és körorvosok látogatási és fuvardijai, a közegészségügyi novella, a kivándorlás

ügy stb. stb. Vármegyénkből részvételüket eddig Sebesi János alispán, Gálffy Kálmán főszolgabíró, Pálffy Jenő tb. főszolgabíró, Máthé Tibor tb. szolgabíró, továbbá Gyarmathy Lajos és Sándor Albert törvényhatósági bizottsági tagok jelentették be.

— **A Kereskedők és Kereskedőifjak Otthona** — mint értesülünk — f. évi július 4-én nagyszabású, gazdag műsorral, majális rendez.

— **Mértékhitelítési központok**
A kereskedelemügyi miniszter elrendelte, hogy az 1907. évi II. t.-c. alapján az állami mértékhitelítő hivatalokon kívül az időszakos hitelítési központokul kijelölt községek 2 csoportra osztassanak. Az egyik csoportban az időszakos hitelítések először 1909. évben, azután pedig csak minden páratlan számú évben, a másik csoportban pedig először az 1910. év folyamán s azután csak minden páros számú évben történnek. Vármegyénk területén az első csoportban Homoródalmás, Homoródbene, Homoróddaróc, Homoródszentmárton, Homoródszentpál, Lövete, Olasztelek, Erked, Etéd, Gagy, Kobátfalva és Székelykeresztúr községek, a második csoportba pedig Székelyudvarhely r. t. város, továbbá Bögöz, Korond, Parajd, Szentegyházfalva és Zetelaka községek jelöltettek ki.

— **A székelyföldi kereskedelmi és iparkamara** 1908—1913. évre megválasztott bel-, kül- és levelező-tagjainak névsora. **Beltagok:** *Kereskedelmi osztály:* Tauszik B. Hugó k. tan. elnök, Bürger Albert alelnök. Bucher Lajos, Bretter Vilmos, Csiky Miklós, Duduz István, Farkas Herman, Fekete Bernát, Harmath Sándor, Kállai Adolf, Petelei Márton, Richtzeit Pinkász, Schwartz Zsigmond, Szalmási Gyula, Winkler János, Mestitz Mihály meghalt. *Iparososztály:* Petri Zsigmond alelnök, Adi Árpád, Barabás Gergely, Bustya Lajos, Bükkösi György, ifj. Csizsar Lajos, Dömösdy Lajos, Godt Adolf, Koós Ferenc, Mészáros József, Mestitz Henrik, Panajoth Albert, Róth Károly, Soós Pál, Székely Dénes, Váradi Béla. **Kültagok:** *Kereskedelmi osztály:* Wagner Ede Szászrégen, Haimann Áron Szászrégen, Éltető Albert Magyarregén, Walter Ede Maroshévíz, Dengel János Nyárádszereda, Lővy Dávid Székelykál, Merza Rezső Csikszzereda, Pototzy Pál Csikszzereda, Merza Vilmos Gyergyószentmiklós, Gyertyánffy Gábor Székelyudvarhely, Haab Márton Székelyudvarhely, Ajvász Kristóf Székelykeresztúr, Ferenc Lajos Sepsiszentgyörgy, Bikfalvi István Sepsiszentgyörgy, Fejér Antal Kézdivásárhely, Ince Gyula Barót. *Iparososztály:* Adlef S. Schuller Szászrégen, Kirscher János Szászrégen, Weber Adolf Szászrégen, Molnár Mihály Magyarregén, Szabó Sándor Nyárádszereda, Straetz Herman Megyesfalva, Darvas Béla Csikszzereda, Petrácsics Emil Gyergyószentmiklós, Avéd Joachim Ditró, Benedek Géza Székelyudvarhely, Fazakas József Székelykeresztúr, ifj. Nagy Elek Sepsiszentgyörgy, Sequens József Sepsiszentgyörgy, Benkó Sándor megh. Kézdivásárhely, Turóczy Dénes Kézdivásárhely, Borbáth Ferenc Barót. **Levelező-tagok:** *Kereskedelmi osztály:* Dr. Benády György, Csontos Olivér, Deák Lajos, Dózsa László, Dr. Fenyvesi Soma, Flórián Ambrus, Chif Lipót, Gáspár Gyula, Hofbauer Aurél, Hintz Zoltán, Nagy Győző, Reitter Ferenc, Sándor Kálmán, Dr. Sebess Jenő, Schönborn Géza, Szokolay István, Tóthfalusi József, ifj. Ugron Gábor Marosvásárhely. *Iparos osztály:* Borszék Soma, Gelléri Mór, Kormos Alfréd, Sasi Nagy Lajos Budapest. Székely Ferenc Debreczen. Róna Sándor, Dr. Zakariás

János Brassó. Barabás Endre, Gidófalvi István, Kreutzer Lipót Kolozsvár. Nagy Imre Csikszzereda, Orell Dezső Gyergyószentmiklós. Solyomossy Endre Székelyudvarhely. Dobay János Kézdivásárhely. Gödri Ferenc Sepsiszentgyörgy. Benedek Kálmán Parajd. Jancsó Benedek Budapest.

— **A női könyvviteli tanfolyam befejezése.** Felkértek a következő sorok közlésére: A helybeli áll. ipari szakiskolában szervezett női könyvviteli tanfolyamnak 27 látogatója volt, melynek berekesztése f. hó 23-án vasárnap d. u. 2 órakor lesz a szakiskola elméleti tantermében. Ezen alkalommal a szorgalmas látogatók bizonyítványt nyernek. Érdeklődők a záróvizsgára szívesen láttatnak. A tanfolyam vezetősége.

— **Bérekcsúszást.** Az évente szokásos bérekcsúszást a rendőrkapitányság tegnapielőtti 21-ikén tartotta meg. Négy-öt tulajdonos igazolta távolmaradását; a megjelent fogatok kellő rendben levőknek találtak.

— **A siketnémák váci országos intézeténél** az „Erdélyfejedelemség alapítvány” c. hely újabban betöltés alá kerül. Az intézet igazgatósága ezzel kapcsolatosan a régi erdélyi fejedelemséget alkotott törvényhatóságokhoz körlevelet küldött, hogy a betöltendő helyre augusztus közepéig egy siketnéma fiú vagy leánygyermeket ajánlhatnak. Az alapítványból egy gyermek 8—10 évig ingyen tanításban és ellátásban részesül. A pályázatban csak azok vehetnek részt, a kiknek a siketnémaságon kívül más, a tanítást akadályozó szellemi vagy testi hibájuk nincs. A kérvényekhez születési anyakönyvi kivonat, a gyermek siketnémaságát igazoló hatósági orvosi bizonyítvány, himlőoltási bizonyítvány, továbbá hatósági bizonyítvány a családi és vagyoni viszonyokról csatolandók. Bővebb felvilágosítást kérni és pártolást végett jelentkezni a vármegyei alispáni hivatalnál és az árvászeknél lehet.

— **Husvizsgálati és vágóhídi szabályok.** Bágy, Székelydalya, Ége, Homoróddaróc és Kisbacon községek husvizsgálatról és közvágóhídról alkotott szabályrendeleteit a székelyföldi kereskedelmi és iparkamara közelebből tárgyalta. Az ipari szakbizottság véleménye szerint az említett községek valamennyijére nézve a vágóhídi díjak következőleg állapították meg: Felmótt szarvasmarháért, nyugoti fajtánál 2, hazainál és bivalért 3 éves kortól 1 K, növendék marháért és bivalért 2 hónapos kortól 2, illetve 3 éves korig 50 f, borjuért 2 hónapos korig 50 f, juh vagy kecskéért 15 f, bárányért, gidóért 5 f, sertésért 50 kilón felül 50 f, 50 kilón alul 25 f; a husvizsgálati díjak teljesen azonosak a felsorolt állatok szerint. Az idegen községből behozott hus újból való vizsgálatáért kilónként 1 fillér.

— **Egy hézagpótló diszunkaról.** Testet edző, lelket üdítő klimatikus gyógyhelyeinket és csodás hatású ásványvízforrásainkat még mindig nem eléggé ismeri, tehát nem is méltathatja kellőképpen a magyar közönség. Ezen a bajon segít a *Magyar Fürdőkalauz*, melyet Erdős József szerkeszt immár harmadik éve éppen olyan szeretettel, mint szakértelemmel. E rendkívül hasznos könyv, melynek nyomdai kiállítás is művészi, most jelent meg harmadik kiadásban, 332 oldal terjedelemben, gyönyörű képekkel illusztrálva. Az ügyesen összeállított, könnyen áttekinthető hézagpótló munka, magyar és német nyelven ismerteti a magyar fürdőket, gyógyhelyeket, nyaralótelepeket, szanatóriumokat, viz- és magánygyógyintézeteket, nemkülönben a hazai ásvány- és gyógyvizeket. A gondos leírás nemcsak a fürdőtelepeket ismerteti, hanem a gyógyvizek elemzését, a gyógyjavallatokat, a lakás, élelmezési és árviszonyokat, a für-

dők társadalmi művészeti, szórakozási és sportéletének, közlekedési viszonyainak ismertetését is, szóval mindazt közli, amire a fürdőző közönségnek nélkülözhetetlen szüksége van. A munka szerkesztője igazán dicséretes és sikeres munkát végzett, amidőn szakavatott tollal vette kezébe a hazai fürdők ügyét, produktívul olyat, aminőt eddig sajnálatos! kellett nélkülözni irodalmunk ezen ágában. A pompás diszunka szerkesztője valóban megérdemli a legteljesebb elismerést ezen hazafias vállalkozásért, mert a munka igazán hivatva van arra, hogy a nagyközönség előtt helyes világításban mutassa be a magyar fürdőket és ezáltal gátat vessen a magyarságtól a külföld fürdőibe és külföldi ásványvizekért kiözönlő sok millióinak. — A diszunka, mely határozott nyeresége irodalmunknak, ajánljuk figyelmébe a fürdőző közönségnek, mert ezen a maga nemében egyedülálló munka tüzetesen ismerteti a hazai fürdő- és forrás viszonyokat. A stilszerűen bekötött munka az ország valamennyi vasuti és hajófülkéjében, orvosoknál, szállodákban és kaszinókban nyer díjmentes elhelyezést. A diszunka megrendelhető a *Magyar Fürdőkalauz* kiadóhivatalában, Budapest, VI., Eötvös-utca 36. 1/9.

KÖZGAZDASÁG

A házinyulenyésztők Országos Szövetsége f. hó 8-án a Köztelek nagyszabású gyűlésén tartotta alakuló közgyűlést. Az ország minden részéből tekintélyes számban sereglettek egybe a házinyulenyésztők. Ezenfelül 200-an írásban jelentették belépésüket. A szövetség elnökévé egyhangulag Lip-tay Frigyesné bárónőt választották. A tisztikar a következőkből alakult: másodelnökök Hajós Emil, Kubinyi Béla és rábabogyszlay Vajda Viktor. Ügyvezető másodelnök: Auffenberg János (Csillaghegy, Budapest). Alelnök: Potchen Jakab. Titkár: Tóth Ferenc. Jegyző: Derner Aurél. Ellenőr: Száva János, Pénztáros: Fürcht János. Szertáros: Kliment József. A szövetség megalakításának az a célja, hogy a házinyulenyésztést nagy közgazdasági és szociális fontosságához méltóan országosan szervezze és elterjessze. Ezt a célt előadások tartásával, kiállítások rendezésével, vásárok rendezésével, a házinyulhus és gerezna értékesítésének vezetésével, telepek, egyesületek segélyezésével, tenyésztő állatok beszerzésével, ingyenes fedező állomások föllállításával és a házinyulkereskedelem szabályozásával kívánja szolgálni. Tagjainak ingyen tenyésztő állatokat és vérfelújításra tenyészbakkokat oszt. A tagsági díj évenként csak 6 K, amely összegért a szövetség havonta kétszer megjelenő hivatalos közlönye a „Házinyulenyésztés és Értékesítés” című (Budapest) Csillaghegyen megjelenő szaklap is ingyen jár, amelynek előfizető díja különben évenként 4 K. A tagok felvételét Auffenberg János ügyvezető másodelnök (Budapest) Csillaghegy eszközöli.

Névjegyek, Meghívók, Eljegyzési és Esküvői valamint gyászjelentések,

ugyszintén mindenféle **könyvnyomdai és könyvkötői munkálatok** izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek

Betegh Pál

villamos fényre berendezett könyvnyomdát és könyvkötő-intézetet Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. sz. alatt.

Vidéki megrendeléseket azonnal elintézi.

BORI!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Malombérlet. Szívó gázmotoros, kettős járatu malom, havi 320 korona bérlet azonnal kiadó. Nagyon jó forgalom (havi 6—700 K), 4 község őrlése. Személyesen vagy levelelileg **Pázsint József Székeyszenterzsébet** ad bővebb felvilágosítást.

MIERT

nem előfizetője Ön is

AZ ÜZLET

című szaklapnak? Mert nem ismeri, mert nem tudja, hogy ez a legjobb magyar kereskedelmi szaklap. Két korona csak egy negyedévre e lapnak előfizetési díja.

Aki e csekély összeget „AZ ÜZLET”-re részánja, az jó üzletet csinált. Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal Budapest, V., Sas-utca 12. sz.

Ne vegyen addig épület fedéséhez anyagot, míg **a lugosi fedélcserép**

utólérhetetlen **előnyeit** nem ismeri. Egy négyszög méter fedéshez 15 db szükséges. Csinos és tartósságban páratlan. Főraktár: **Fekete Beniam** építkezési vállalkozónál Székelyudvarhely. Vidéki megkeresésekre levélben válaszol.

Amortizációs tisztviselői kölcson

ügyekben

díjmentes felvilágosítást nyújt az „**O. m. I. ált. tisztviselő-egylet kolozsvári képviselőisége**”.

KOLOZSVÁR
Ferenc József-ut 7. szám a.

Válaszbélyeg csatolandó.

Kocsik

kiváló minőségben, mérsékelt árakon mindig **Albert Péter** kovácsmesternél Székelyudvarhely, Kossuth-utca 52. sz. alatt. Használt kocsikat javít és becserél.

Védjegy: „Horgony”

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

egy régiónak bizonyult háziszert, mely már sok év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek bizonyult **köszvénynél, osztnál és meghűléseknél, bedörzsölés-képpen használva.**

Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan üveget fogadjunk el, mely a „Horgony” védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K—80, K 1.40 és K 2.— és úgyszólván minden gyógyszerésztárból kapható. — Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél, Budapest. **Dr. Richter** gyógyszerész az „Arany oroszlánhoz”, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu. Mindennapi szétküldés.

MAGYAR EMBER CSAK MAGYAR ÁSVÁNYVIZET IGYÉK!

MAGYAR ÁSVÁNYVIZ

forgalmi és kiviteli részvénytársaság Budapest, V.
Báthory-utca 5. szám

Kizárólag természetes magyar ásványvizet hozunk forgalomba.

Borszéki Boldizsár, idült gyomorhaj ellen
Borszéki Főkut az ásványvizek királya kőszvény ellen
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen
Bodoki Matild, alkális savanyúvízBoross, vesebaj ellen
Borhegyi hugyhajtó
Boholti, üdítő víz
Előpataki, sárgaság ellen
Felsőrákosi Mária, légszűhurut ellen
Hargitaligeti, üdítő italHorgász, étvágygerjesztő
Kásonfő ut-Salutaris jód és lithium tartalma
Répati, égvényes ásványvíz
Szekely-Szelters, idült gyomorhajok ellen
Sztójkai, cukorbetegség ellenKérdezze meg az orvosát
és megtudja, hogy a

természetes ásványvíz

gyógyhatása és kellemes íze össze nem
hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel.

Magyar ásványvizeinkkel a külföld majdnem összes gyógyvizei pótolhatók.

— Mozgó fényképes levelező-lapok 15-féle különböző változatban igen érdekes és mulatságos látványokkal kapható Betegh Pál könyv-

papír-, író-, rajz- és zeneműkereskedésében Székelyudvarhelyt. — Nagyszerű újdonság. Az összes kulturálmokban törvényesen védve.

Homoródi járás főszolgabirájától.

Szám: 1861—1909. ki.

Pályázati hirdetmény.

Okland, Karácsonfalva és Homoródujfalu községekből Okland székhellyel rendszeresített és nyugdíjazás folytán megüresedett körjegyzői állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Javadalmazás.

1. Évi fizetés: 1600 korona.
2. Lakbér: 260 korona.
3. Iroda átalány: 34 korona
4. Szolgatartási átalány: 62 korona
5. Magánmunkálatokból szabályrendeletileg megállapított díjak.

Felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. évi l. t. c. b) illetve az 1900 évi XX t. c. 3 §-ában előírt képesítésüket és eddigi működésüket igazoló okmányokkal felszerelt kérvényüket hozzám f. évi május 31-ig adják be.

A később érkező kérelmeket nem veszem figyelembe.

A 102973—1904 sz. B. M. rendeletet figyelembe fogom tartani.

A választást f. évi június hó 4-én d. e. 9 órakor fogom Okland községében meg tartani.
Okland, 1909. május 14-én.

Szabady Tivadar főszolgabiró.

A párisi világiállításon bronz
éremmel, Marosvásárhelyen
ezüstéremmel, a debreceni és
győri szakkiállításon arany-
éremmel, a tordai védőegye-
leti kiállításon arany oklevél-
tel, az Országos Iparegyesít-
let által díszesztéremmel ki-
tüntetve.

Elsőrendű kész cipők legnagyobb raktára

Orbán, Nagy és Tamás cipészüzletében

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 2. sz. (Flórián-ház).

Ajánljuk legnagyobb választékban, általánosan elismert legjobb és legcsinosabb kivitelben saját gyártmányú és elsőrendű Galanterie gyári cipőinket urak, hölgyek és gyermekek részére. Kenyelem szempontjából a vevőkönözőség rendelkezésére állandó nagy raktárt tartunk minden fajta cipőkből, mely az előre való rendelést feleslegessé teszi, mert raktárunkon saját készítményeinkből vásárolt cipőket cégünk országosan jóhírneve kezkeskedik. Vidéki megrendeléseket találó használt cipők beküldése után gyorsan utánvét mellett eszközlünk. Ugyiszintén elvállalunk minden e szakmában vágó legkéresebb igényeket is kielégítő megrendeléseket versenyképes árak mellett. A m. t. közönség eddigi szives pártfogásáért és bizalmáért halás köszönetet mondva, vagyunk kiváló tisztelettel Orbán, Nagy és Tamás.

A valódi Kobrak-cipők legnagyobb raktára.

Elvállal teljes iroda- s iskola-berendezéseket olcsó áron

SZEKELY-UDVARHELY

tisztá 48-as függetlenségi lap. Udvarhelymegye legelterjedtebb közlönye. Megjelenik hetenkint 2 szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len legjobb magyar gyártmányú díszlevélpapírok. Ezen kívül közönséges és finom, színes és virágos levélpapírok és borítékok, levél-kártyák, gyász- Képes levelezőlapok 20-féle helybeli felvétel. levélpapírosok stb. Nagy választék tájékes, virágos, genre, művész- és alkalmi kártyák dívölzö jegyekből.

Állandóan kaphatók mindenféle kész nyomtatványok. u. m. községi, körjegyzői, szolgabirósági, végrehajtói, ügyvédi, lelkeszi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS
KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL

KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS
PAPIRKERESKEDÉS

Mindenféle színű, nagyságu, súlyú és minőségű irodai és író-

PAPIROSOK

vonalzott és sima levélpapírok, vonalzott és róvatos papírok, rajzpapírok, írógéppapírok, csomagoló és selyempapírok, másolópapírok, itató-papírok, szűrőpapírok, torta- és befőzőpapírok, könyvkötő-papírok és papírkülönlegességek. Kártyapapírok.

Lemezpapírok minden sulyban. hangjegypapírok. Sorvezető.

Irkák, füzetek,

jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, rajzminták, szepirási és rondírási minták. Olcsó legyező-faldiszek, klozetpapírok, szivarkahüvely, szivarka s névjegytárcák Dohány- és szivartárcák bőrből és fémből. Börtárcák, pénzes-erszények, okmány és irománytáskák.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 21. (saját ház)

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acéltollak, rondtollak, üveg-tollak, tollszárok, dísztollszárok. Ironok, fekete, színes és másoló-ironok, notes-ironok, csavarironok (crayonok), zsebironok, csavarironbetétek, ironvédők, ironhegyezők. Kréták, iskolai, kávéházi és fajlező kréták, színes kréták. Tinták, legjobb irodai és másoló tinták, színes, vegy- és ruhajlező-tinták, bélyegzőfesték, tus, mézga, folttisztító, bronz.

HEGEDŰ, hegedűvonó, hurok, hegedű-iskola, hegedű-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek. Hang-goló-sipok és szórók. Monogramok fehérnemű és levélpapírjelzésre. Kézi nyomda. — Különféle bélyegzők, pecsétnyomók, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyak. Ajtóablak és névfeliratok öntött fémből, erdészkalapácsok gyári áron.

A hazai és külföldi jeles írók művei, ifjusági iratok és képeskönyvek folyton vannak készletben. Teljes Magyar Könyvtár. A székelyudvarhelyi középiskolában és a városi és megyei elemi nepskolákban használatban levő összes tankönyvek raktára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti beiró könyvek, főkönyvek, pénztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másolókönyvek, bevásárló könyvek, zsebkönyvek (notesek), pénztártömbök (Block), barca és szelvénykönyvek.

Körzök,

vonalzók, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák tolltokok, itató-deszkák, olaj-szfesték minden színben. Ecsetek. Irodai és zsebtintatartók, disztintatartók, tollállványok, szivacs-csésze, író-mappák. Legjobb dörzsmézőgák, gummiszalagok. — Rajzszögek, szönyegszegek, kapesok stb.

Postatakarékpénztári csekk- s clearing számla 44,156

Nyomatott Betegh Pál villam-motoros könyvnyomtató intézetében Székelyudvarhelyt 1909.